

Bratislavský kraj - charakteristika regiónu

14.05.2024 | | Počet zobrazení: null

[Poloha, rozloha, geografické podmienky](#)

[Demografické východiská](#)

[Ekonomické a sociálne špecifiká](#)

Poloha, rozloha, geografické podmienky

Bratislavský kraj je s rozlohou 2 052,6 km² najmenším krajom SR s podielom 4,2 % z rozlohy Slovenskej republiky. Leží v juhozápadnej časti Slovenska, kde vytvára spoločnú hranicu s Rakúskou a Maďarskou republikou. Na severe, východe a juhovýchode hraničí s Trnavským krajom. V okrese Malacky, v obci Záhorská Ves, leží na západnej hranici s Rakúskom najzápadnejší bod SR. Najvyšším miestom kraja je vrch Vysoká (759,1 m n. m.) v pohorí Malé Karpaty. Najnižším miestom kraja je dno výkopovej jamy pri Pezinských tehelniach na území mesta Pezinok (113,9 m n. m.).

Územie kraja je v západnej časti tvorené Záhorskou nížinou, z juhozápadu na severovýchod sa rozkladá pohorie Malých Karpát, východnú a juhovýchodnú časť zaberá Podunajská nížina. Klimaticky patrí kraj do mierne teplej oblasti, pričom v južnej časti sa kontaktuje s teplou oblasťou. Vodná sieť patrí do povodia Dunaja, druhej najväčšej európskej rieky, pretekajúcej cez územie kraja v dĺžke asi 37 km, ktorá tvorí časť prirodzenej hranice s Rakúskom a Maďarskom.

Nížiny sú zdrojom surovín pre stavebníctvo. Objemovo najrozsiahlejšie sú ložiská štrkopieskov, ktoré sa ťažia v okresoch Senec a Malacky. V okresoch Bratislava IV (Devínska Nová Ves), Senec a Pezinok sú zásoby tehliarskych ílov. Pohorie Malých Karpát je zdrojom kvalitného dreva využívaného na palivové a rôzne priemyselné účely a sú v ňom aj ložiská viacerých nerastných surovín. V okrese Malacky sú viaceré ložiská zemného plynu.

V rámci kraja sú 3 chránené krajinné oblasti Malé Karpaty, Záhorie a Dunajské Luhy, 8 národných prírodných rezervácií, 24 prírodných rezervácií, 24 chránených areálov, 7 prírodných pamiatok, 1 národná prírodná pamiatka, 1 chránený krajinný prvok a 5 chránených vtáčích území.

Podľa územno-správneho usporiadania v zmysle zákona NR SR č. 221/1996 Z. z. sa Bratislavský kraj člení na 8 okresov: Bratislava I, Bratislava II, Bratislava III, Bratislava IV, Bratislava V, Malacky, Pezinok a Senec. Okresy Bratislava I až Bratislava V tvoria územie hlavného mesta Slovenska Bratislavy. Okres Bratislava I s rozlohou 9,6 km², ktorá zaberá len 0,5 % z celkovej rozlohy kraja, je najmenším okresom, nielen v rámci kraja, ale i celého Slovenska. Najväčším okresom je okres Malacky, na ktorý pripadá 46,3 % územia kraja.

Územnú a sídelnú štruktúru Bratislavského kraja tvorí 73 obcí, z ktorých jedna má štatút hlavného mesta Slovenska (Bratislava) a 6 má štatút mesta (Malacky, Stupava, Svätý Jur,

Pezinok, Modra, Senec). Bratislava, najväčšie mesto Slovenska, je správnym, hospodárskym, politickým, školským a kultúrnym centrom štátu aj kraja. Pozostáva zo 17 mestských častí s vlastnou miestnou samosprávou.

Podľa zákona NR SR č. 180/2013 Z. z. sú miestnymi orgánmi štátnej správy okresné úrady v Bratislave, Malackách, Pezinku a Senci. Samosprávnymi orgánmi sú Úrad Bratislavského samosprávneho kraja a obecné, miestne a mestské úrady. Na území hl. m. SR Bratislavy samosprávne funkcie vykonáva Magistrát hlavného mesta Slovenska Bratislavy.

Demografické východiská

Počtom 732 757 obyvateľov k 31. 12. 2023 sa Bratislavský kraj podieľal 13,5 % na celkovom počte obyvateľov Slovenska. Hustota obyvateľstva bola v rámci Slovenska najvyššia a predstavovala na 1 km² je 356 obyvateľov. Najhustejšie osídlenie bolo v okrese Bratislava I, kde na 1 km² pripadlo až 4 917 obyvateľov, najredšie osídlenie mal okres Malacky so 84 obyvateľmi na štvorcový kilometer. Demografické pomery, intenzitu a smerovanie prirodzeného i migračného pohybu obyvateľstva rozhodujúcou mierou ovplyvňovalo hlavné mesto, ktoré sa na počte obyvateľov kraja podieľalo 65,2 %.

V kraji sa v roku 2023 živonarodilo 6 523 detí a zomrelo 6 344 osôb. Prirodzený prírastok bol nízky, len 179 obyvateľov. Sťahovaním sa počet obyvateľov kraja zvýšil o 4 208 osôb. Priemerný vek obyvateľov kraja dosiahol 42 rokov. Podiel detí v populácii predstavoval 16,9 % a bol o 1,5 p. b. nižší ako podiel seniorov (18,4 %). V priebehu posledných desiatich rokov sa zvýšil podiel predproduktívnej zložky obyvateľstva o 1,7 p. b., ale podiel poproduktívnej zložky rástol dvojnásobne rýchlejšie, až o 3,4 p. b. Obyvateľstvo vo veku od 15 do 64 rokov tvorilo podiel 64,6 %, čo bolo najmenej spomedzi všetkých slovenských krajov.

Manželstvo v roku 2023 uzatvorilo 3 684 snúbeneckých párov. Sobáše medziročne klesli až o 12 %. Vyšší medziročný pokles sobášnosti kraj zaznamenal iba v roku 2020, keď páry odkladali sobáše z dôvodu protipandemických opatrení. Počet sobášov bol zároveň tretí najnižší od roku 2015. Menej párov sa zosobášilo len v pandemických rokoch 2020 a 2021.

Súdy rozviedli 1 372 manželstiev. Počet rozvodov sa síce medziročne zvýšil o viac ako štvrtinu, ale stále bol nižší ako v rokoch pred pandémiou.

Ekonomické a sociálne špecifiká

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo v roku 2022 tvorilo 54,6 % z celkového obyvateľstva. Miera ekonomickej aktivity (66 %) a miera zamestnanosti 20 až 64 ročných (84,5 %) boli najvyššie a miera nezamestnanosti (2,3 %) najnižšia v porovnaní s ostatnými kraji Slovenska. V Bratislavskom kraji bola najvyššia úroveň priemernej nominálnej mesačnej mzdy, ktorá dosiahla 1 906 eur. Priemernú mzdu za Slovensko presiahla až o 27 %.

V Bratislavskom kraji pôsobilo 96,8-tis. právnických osôb, z ktorých 89,1-tis. tvorili podniky a

65,3-tis. fyzických osôb, z ktorých 59,8-tis. boli živnostníci. V kraji, a predovšetkým v Bratislave, mali v štruktúre podnikov podľa ekonomickej činnosti výraznú prevahu podnikateľské aktivity v oblasti odborných, vedeckých a technických činností, administratívnych a podporných služieb a veľkoobchodu a maloobchodu; opravy motorových vozidiel a motocyklov, v ktorých k 31. 12. 2022 podnikala viac ako polovica z celkového počtu podnikov zameraných na tvorbu zisku a takmer polovica živnostníkov.

Bratislavský kraj v hodnotení ekonomického postavenia z hľadiska tvorby hrubého domáceho produktu (HDP) je dlhodobo najvýkonnejším regiónom Slovenska. Hrubý domáci produkt (HDP) kraja v roku 2022 dosiahol hodnotu 30 709 mil. eur v bežných cenách. Objem regionálneho HDP predstavoval podiel 28 % na celonárodnom HDP. V prepočte na obyvateľa HDP dosiahol 41 193 eur v bežných cenách a dvojnásobne prevýšil celonárodný priemer.

Na hrubej pridanej hodnote kraja v roku 2022 malo najväčší podiel odvetvie obchodu, dopravy, ubytovania a stravovania na úrovni 22,1 %, priemysel sa podieľal viac ako 16 % a činnosti v oblasti nehnuteľností mali podiel 15,7 %.

Z celkovej výmery kraja netvorí poľnohospodárska pôda ani polovicu rozlohy územia, no napriek tomu má kraj výraznú tradíciu v pestovaní hrozna, najmä na východnej strane Malých Karpát. Po Nitrianskom kraji je jeho najväčším producentom v Slovenskej republike. Vhodné klimatické podmienky umožňujú pestovanie pšenice, kukurice, zemiakov a cukrovej repy. V živočíšnej výrobe sa relatívne darí chovu hydiny, ktorý je prevažne sústredený v okrese Pezinok a chovu hovädzieho dobytku v okrese Malacky.

Medzi najdôležitejšie odvetvia priemyslu patrí chemický a automobilový priemysel, strojárstvo, elektrotechnický a potravinársky priemysel. V priemyselných subjektoch Bratislavského kraja v roku 2022 dosiahli tržby za vlastné výkony a tovar 48,3 mld. eur. Z územného hľadiska rozhodujúcu časť tržieb v kraji vyprodukovali podniky sídliace v hlavnom meste. Priemysel poskytol prácu až 78-tis. osôb.

V Bratislavskom kraji má silnú pozíciu aj stavebníctvo, čo sa odrazilo aj v najvyšších objemoch stavebnej produkcie v roku 2022. Hodnoty stavebnej produkcie vykonanej vlastnými zamestnancami dosiahli 1 704 mil. eur, a stavebnej produkcie podľa dodávateľských zmlúv 4 524 mil. eur. Bratislavský kraj má dlhodobo vedúce postavenie v bytovej výstavbe spomedzi slovenských krajov. Počas roka 2022 sa v ňom dokončilo 4 394 nových bytov, najviac sa postavilo v okrese Senec, až 1 578 bytov.

V hospodárstve regiónu rastie aj význam terciárneho sektora najmä obchodu a služieb, bankovníctva a poisťovníctva.

Dopravná poloha Bratislavského kraja a osobitne Bratislavy je významne exponovaná predovšetkým z hľadiska medzinárodného tranzitu. Zastúpené sú všetky druhy dopravy. Špecifické postavenie má vodná doprava, využívajúca vodnú cestu po Dunaji. Bratislavský kraj má najkratšiu cestnú sieť (852 km v roku 2022), ale najdlhšiu sieť diaľnic (136 km). V kraji bolo v roku 2022 registrovaných viac ako 609-tis. motorových vozidiel, z ktorých viac ako tri štvrtiny tvorili osobné autá.

Na území kraja v roku 2022 poskytovalo vzdelávanie 318 materských škôl, 175 základných škôl, 45 gymnázií, 54 stredných odborných škôl. V hlavnom meste v školskom roku 2022/2023 pôsobilo 13 vysokých škôl - Univerzita Komenského, Slovenská technická univerzita, Ekonomická univerzita, Vysoká škola múzických umení, Vysoká škola výtvarných umení, Vysoká škola ekonómie a manažmentu, Vysoká škola manažmentu v Bratislave, Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, Bratislavská medzinárodná škola liberálnych štúdií, Paneurópska vysoká škola, Slovenská zdravotnícka univerzita, Akadémia policajného zboru. Trnavská univerzita má na území Bratislavského kraja Teologickú fakultu. Najviac študentov v rámci kraja bolo zapísaných na Univerzite Komenského, Slovenskej technickej univerzite a Ekonomickej univerzite.

Zdravotnú starostlivosť na regionálnej i celonárodnej úrovni v roku 2022 poskytovalo 2 003 zdravotníckych zariadení, z toho boli 24 nemocnice, 1 575 zariadenia ambulantnej zdravotnej starostlivosti a v 5 liečebne. Vysokošpecializované nemocnice, odborné liečebné ústavy, špecializované a rehabilitačné zariadenia, ktoré poskytujú liečebnú starostlivosť s celoslovenskou pôsobnosťou sú sústredené prevažne v Bratislave, kde má sídlo aj najväčšia Univerzitná nemocnica.

Na území kraja v roku 2022 pôsobilo 69 divadiel, vrátane malých a nezávislých, 3 galérie, 48 múzeí a 145 fungujúcich knižníc. Medzinárodné renomé má Slovenské národné divadlo, ktoré dnes tvoria tri zložky so stálym profesionálnym umeleckým súborom: činohra, opera a balet. Hudobný život charakterizuje žánrová pestrosť od významnej Slovenskej filharmónie cez Bratislavské hudobné slávnosti až po iné hudobné festivaly, koncerty a kluby. Najviac exponátov a expozícií prezentuje Slovenské národné múzeum a Slovenská národná galéria sídliace v Bratislave.

Významnými turistickými miestami v kraji sú [hradné opevnenia v Devíne](#) a [Bratislave](#) z čias Veľkej Moravy, [hrad Červený kameň](#) a mnohé kaštiele a sakrálne pamiatky. Z pohľadu návštevnosti je Bratislavský kraj tretím najnavštevovanejším krajom Slovenska. Ubytovanie návštevníkom poskytovalo 422 zariadení. Z dôvodu pandémie koronavírusu región navštívilo len 478 tis. hostí, čo predstavovalo o 70 % nižšiu návštevnosť ako v roku 2019.